

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Pszichológiai Intézet

PÁZMÁNY *1635*
— alapítva

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

Tel: 061/235 3030

Intézményi azonosító: FI79633

Barnabás Beáta
az MTÜ Programtanács elnöke

válasz az ikt.sz.: 40/2019/MTÜ levélre

Tisztelt Elnök Asszony!

Nagyon megtisztelő a felkérés a 2019. november 13-án rendezendő *Nők a tudományban* című **kerekasztal-beszélgetésen** való részvételle. A meghívást örömmel fogadom.

Levelében azt kéri, hogy az általam ismertető személyes történet vezérgondolatát küldjem meg előzetesen. Ezt szeretném az alábbiakban megtenni:

Nagyon szeretek fényképezni. Elsősorban azért, mert ha nálam van a fényképezőgép, megváltozik a világ körülöttem. Elszáll a sok bonyolult gondolat, a múlt és a jövő eltűnik egy időre, a jelen pillanat fényei, formái, színei, arckifejezései tolulnak helyükre. A fényképezés számomra a teljes, elfogulatlan nyitottságot jelenti, és egyben a megújulás folyamatos lehetőségét.

Ha a személyes indítást vesszük, a tudományt pont ugyanezért szeretem művelni. Természetesen millió egyéb tényező és szempont is szerepet játszik abban, hogy valaki előrejut-e ezen a pályán vagy sem. Én úgy tekintek most vissza, hogy eddig tudományos eredményeim közül a jelentősebbek nem azért lettek esetleg ismertek, vagy lettek kevésbé ismeretek, mert nő vagyok. Lehet, hogy a szerencsések közé tartozom, de a hazai egyetemeken végzett vezetői tevékenységek körén kívül nem tapasztaltam hátrányt pusztán női mivoltom miatt. Azt gondolom, hogy relevánsabb tudományos hozzájárulásaim elsősorban a váratlan lehetőségekre való nyitottságból származnak – ami valójában gender-független tulajdonság. Amikor egy új mérés, vagy kísérlet eredményeit először lapozzuk át a kollégákkal, a fényképezőgép titokban a zsebemben van, próbálok elfogulatlanul, elvárások nélkül tekinteni az adatokra, és meglátni bennük azt, amire esetleg nem is számítottunk. A mai hipotézis-vezérelt, pályázati rendszereken alapuló kísérleti tudományok esetén könnyű a biztonságosabb utat követni, és csak arra fókuszálni, ami a hipotézist megerősíti. De ha most a fotós analógiával élünk: lesz-e abból magával ragadó fotó, ha egy jól eltervezett beállításban, mesterséges fények mellett próbálunk valakiről portrét készíteni? Lehet, hogy profi lesz a portré, de többnyire felejthető.

A nyitottság és elfogulatlanság terén persze mindig lehet fejlődni, nem gondolom azt, hogy ez mindig rendelkezésemre állt vagy áll. Voltak viszont példaképeim ezen a téren, fotósok és tudósok is. Hadd említsem meg az egyik ilyen példaképpel kapcsolatos konkrét személyes kalandomat. Az Egyesült Államok-beli Rutgers Egyetem Látáskutató Laboratóriumában dolgoztam

éppen, amikor egy érdekes felfedezést tettünk a binokuláris rivalizáció területén (ez illusztrálva lesz, vetíteni szeretnék majd). A felfedezés felkeltette Francis Crick, a DNS szerkezetének megfejtéséért Nobel-díjban részesült molekuláris biológus figyelmét. Akkoriban Crick professzor már a neurobiológia iránt érdeklődött, és főleg a tudatosság neurális korrelátumai foglalkoztatták. A laborba látogatva első dolga az volt, hogy beüljön a kísérleti helyzetbe, és megnézzze, miről van szó. Igen, Crick vizsgálati alanyunk volt! Sajnos, talán idős korából kifolyólag, az általunk mért jelenséget rajta nem tudtuk demonstrálni, tehát saját szemével nem tudott meggyőződni róla, de hatalmas kíváncsisággal érdeklődött a mért eredmények felől, és nagy inspirációt adott a továbbiakhoz. Levelében még további vizsgálati ötleteket is küldött.

Nyilván, a legtöbb empirikus tudományágban nem feltétlenül tudjuk saját szemünkkel megfigyelni a vizsgált jelenségeket. A binokuláris rivalizáció azonban a látáskutatáshoz tartozik, ahol a kutatók „hisznek a szemüknek”. Crick elfogulatlan nyitottsága itt abban tudott megnyilvánulni, hogy nem a szemének, hanem a méréseknek hitt, és felvetette annak a lehetőségét, hogy a különböző életkorú alanyok vizsgálata fontos lehet. A rövid látogatás, a levél sokat jelentett számomra abban, hogy ezt a témát ma, mintegy 20 évvel később újra elővegyem, és emlékezzek arra, hogy nem csak a pályázatban vállalt célok fontosak, hanem az új felfedezésének lehetősége...ami mindig ott lapul, csak lencsevégre kell kapni.

Öszinte tisztelettel,

Budapest, 2019. szeptember 19.

Kovács Ilona
az MTA levelező tagja